

Asia: VN/8058/2023

Luonnos ympäristöministeriön asetukseksi yhteentoimivassa tietomallimuodossa laadittujen kaavojen kaavamääräysten ja kaavakohteiden esitystavasta

Huomiot asetuksen pykälistä

Huomionne asetusluonnoksen 1 §:stä ja liitteistä 1-3.

-

Huomionne asetusluonnoksen 2 §:ssä esitettyyn vaatimukseen siitä, että kaavassa on noudatettava liitteen 4 mukaista vakiomuotoista kaavamääräyksen ja kaavakohteen esitystapaa ja kaavamääräyksen otsikointia.

Tähän asti kuntien ja kaupunkien asema- ja yleiskaavoituksessa on käytetty ympäristöministeriön ”Kaavamerkinnät ja määräykset” -oppaiden mukaisia kaavamerkintöjä. Oppaiden esittämiä ja ohjeistamia kaavamerkintöjä on pystytty vapaasti soveltamaan kulloisiinkin paikallisiin olosuhteisiin ja suunnittelutarpeisiin. Nyt, kun kaavamääräyksistä halutaan kansallisen tietomallin myötä koneluettavia, ne joudutaan koostamaan tietyistä vakiomuotoisista elementeistä. Koneluettavuutta voi sinänsä pitää tavoiteltavana, mutta se johtaa väistämättä rajattuun määrään erilaisia mahdollisuuksia kaavaratkaisun esittämiseen. Vakiomuotoisten elementtien pakollinen käyttö rajoittaa suunnitteluvapautta erityisesti strategisemmilla yleis- ja maakuntakaavatasolla ja voi vaikeuttaa mahdollisuuksia paikallisista olosuhteista ja tavoitteista laaditun kaavan laatimiseen.

Huomionne liitteessä 4 esitettyihin kaavamääräysten ja kaavakohteiden esitystapoihin.

Kaavakohteiden esitystapa ja visualisointi tarvitaan ainoastaan ihmislueuttavuuden ja kaavan sisällön havainnollistamiseksi. Koneluettavuus ei vaadi esitystavan visualisointia. Tällöin tavoitteena tulee olla lopputuloksen eli kaavakartan selkeys ja havainnollisuus. Eri kaavatasoilla esitettävien merkintöjen havainnollistamiseen tulisi kiinnittää vielä huomiota ja muokata niitä kaavan esitystarkkuuden mukaan. Esimerkiksi kaikkien käyttötarkoitusalueiden pistemäiset esitystavat, joissa on värillinen pallo ja kirjaintunnus, eivät ole yleiskaavatasolla tarpeeksi havainnollistavia, vaan asukkaalle esimerkiksi erilaiset symbolit avautuisivat paremmin, esimerkkinä pistemäinen uimaranta -symboli. Myös lukuisat lähes kaikkiin kaavakartan geometrioihin liitetyt kirjainlyhenteet aiheuttavat sekavuutta.

Huomionne liitteessä 4 esitettyihin kaavamääräyskoodien yhdistelmiin ja kaavamääräyksen muodostamisen periaatteisiin liittyen.

Tällä hetkellä voimassa olevissa strategisissa yleiskaavoissa on käytetty kahden eri käyttötarkoituksen yhdistäviä aluevarauksia. Liitteestä 4 puuttuu tällaiset visualisoinnit ja mahdollisuudet yhdistää esimerkiksi kaksi eriväristä käyttötarkoitusaluetta.

Yleiset huomionne liitteestä 4.

Lähes jokaiseen kaavamääräyksen visualisointiin kuuluu kirjaintunnus. Kun kunnat tekevät käyttötarkoitusalueille erilaisia sisältöjä niiden kirjaintunnuksiin lisätään vielä erilaisia indeksinumeroita. Lopullisen kaavakartalla esitettävien kirjaintunnusten määrä on erittäin suuri. Se hankaloittaa suuresti ihmisluettavuutta. Nettipohjaisessa karttapalvelussa on joitain mahdollisuuksia parantaa kartan luettavuutta eri mittakaavatasoilla. PDF-kartan osalta kaiken informaation sisällyttäminen yhden mittakaavan kartalle johtaa sekavaan lopputulokseen ja joissain tapauksissa voi olla tarpeen jopa tehdä erikseen yksinkertaistettu tulkintakartta kuntalaisten käyttöön, mikä olisi turhaa lisätyötä. Näillä visualisoinneilla kansallisella tietomallilla tuotettava ihmisluettava versio ei ole riittävän selkeä. Visualisointeja tulisi testata useilla erityyppisillä kaavoilla ennen asetuksen voimaantuloa.

Yleiset huomionne asetuksesta

Yleiset huomionne luonnoksesta ympäristöministeriön asetukseksi yhteentoimivassa tietomallimuodossa laadittavien kaavojen kaavamääräysten ja kaavakohteiden esitystavasta.

Kaikki kolme kaavatasoa sisältävät eri tarkkuudella erilaisia asioita ja ne laaditaan eri tarkoituksia varten. Kaikkia kaavatasoja koskeva samansisältöinen koodisto häivyttää kaavojen eri tarkoituksen. Koodistot pitäisi räätälöidä erikseen yksityiskohtaiselle asemakaavalle ja yleispiirteisille yleis- ja maakuntakaavoille.

Muut huomiot

Muut mahdolliset huomionne.

Kansallisen tietomallin käyttöönotto ja sen mukainen kaavojen laadinta on aivan uusi tapa tuottaa kaavoja. Ensimmäisiä tietomallina tehtäviä kaavoja tuotettaessa suunnittelijoilla ei ole vielä rutiinia tehdä asioita uudella tavalla. Muutos kaavakartan sisällön esittämistapaan on suuri, mistä johtuu, että useita vuosia opetellaan uutta tapaa, ja vasta sen jälkeen päästään tasolle, jolla kaavojen ohjaus on tarkoituksenmukaista ja sisällöt vastaavat suunnittelun tasoltaan nykytilannetta.

Todelliset huomiot ja kehittämistarpeet nyt arvioitavina oleviin koodistoihin ja esitystapoihin tulevat vasta käytännön työn jälkeen. Tässä vaiheessa huomiot ovat teoriatasolla ja moni näkökulma jäänee huomiotta tai korostuu mahdollisesti liikaa. Koodistoja ja esitystapaa ohjaavaa asetusta tulee voida kehittää ketterästi ja päivittää seuraavien vuosien aikana, kun kokemusta niiden käytöstä kertyy. Mahdollisuuden vähentää koodistojen määrämuotoisuutta tulee myös varautua. Asema-, yleis- ja maakuntakaavojen kaavasisältöjen luomista koodiston avulla sekä niiden visualisointeja tulee testata useilla erityyppisillä kaavoilla ennen asetuksen voimaantuloa.

Kauppila Anna-Lotta
Tampereen kaupunki/yleiskaavoitus - Tampereen kaupunki/asemakaavoitus